

In deze rubriek wordt een aanbeveling gegeven voor literatuur die raakvlakken heeft met On-

Wanneer het verleden onderzocht wordt, komen er soms verrassende gedachten naar boven. Ewald Mackay, docent geschiedenis en cuma aan de Driestar, geeft in de onderstaande recensie zijn bevindingen weer van een opstel uit het boek 'Wachten op God'. Dit boek is geschreven door een bijna vergeten vrouw: Simone Weil. In het artikel verbindt Mackay elementen uit haar waardevolle boek met zijn gedachten over het huidige onderwijs en het onderwijs zoals dat zou kunnen of moeten zijn.

In haar prachtige boekje 'Wachten op God' (1941-2) schrijft Simone Weil (1909 – 1943; joods mystica) onder meer een opstel over onderwijs. Dit opstel heet 'Overwegingen van het juiste gebruik van de schoolstudie met het oog op de liefde tot God'. Hoewel zij het niet met zoveel woorden zegt, is het beeld dat zij mijns inziens impliciet gebruikt, wanneer zij spreekt over onderwijs, dat van een *tuin*. Het onderwijs is een tuin, een hof. In deze hof is de 'meester' de tuinman. Het 'kind' is de plant, die verwortelen moet in de aarde. De plant of de boom is symbool van de ziel:

haar ondergrondse rijkdom – wortelkanalen – weerspiegelt haar rijkdom bovengronds. Zielespiegel.

Ergens in haar opstel zegt Simone Weil: 'Het denken kan alleen door het *verlangen* geleid worden' (p. 75). In de metafoor van de plant is verlangen dan: opbloeien tot het Licht.

Simone Weil refereert hier, in deze ene zin, zowel aan Socrates als aan Augustinus. Socrates spreekt in 'Het gastmaal' (Plato) ook over het verlangen. Verlangen is de 'goddelijke onvervuldheid', dat is de Eros, dat is het eeuwigheidsverlangen in de mens, het verlangen van de ziel. Waarnaar verlangt de ziel? Augustinus zegt – en ook zijn metafoor is die van de tuin: 'Gij hebt ons *tot U* geschapen: on-

rustig is ons hart, totdat het rust vindt in U, o God'. *Tot U*: de zonnebloem kan slechts verlangen naar tot Wie zij is geschapen: de Zon.

Het onderwijs is niet meer dan de tuin en de meester niet meer

dan de tuinman. Zij moeten rijke grond hebben en zijn, zodat de planten

kunnen groeien in hoogte en diepte. Zij moeten de planten niet 'te vroeg vol' gieten met grote hoeveelheden water (p. 77). Dan verwortelen de planten juist niet, maar ontwortelen ze. Heel zorgvuldig leert de tuinman de ziel *aandacht*. 'Het vormen van het vermogen tot aandacht is het ware en bijna uitsluitende doel van elke studie' (p. 71). Aandacht is rust, stilte, leeg zijn, eerder te weinig dan te veel water ontvangen. Wachten is verlangen en verlangen is wachten. Verlangende naar water groeien de wortels dieper en heft de bloem zich hoger tot het licht. 'Dan brengt het verlangen naar licht dat licht voort' (p. 73).

De meester helpt het kind in de ontvouwing van diens ziel tot het Licht. Dat is mijns inziens niet alleen de 'beking', maar het gehele 'rijk geïnstrumenteerde innerlijke leven' van onze geest (Is. Van Dijk). In deze tuin moet de meester werken. Dit is een metafysische tuin.

Volgens mij is dit een radicaal – en radicaal komt van 'radix' en 'radix' is wortel! – andere tuin dan het wortelloze paarse bloembed van Zoetermeer. Daarin is volgens mij geen enkele rust of aandacht. Elke vijf jaar moet de tuin geheel nieuw wor-

Ewald Mackay

(Vervolg op pagina 18)

(Vervolg van pagina 16)

den aangelegd. Men gunt zich niet eens de tijd om het opbloeien af te wachten. Ik voel me als schoolmeester voortdurend gehaast en opgejaagd. En hoeveel kinderzielen worden niet overgoten – ook door hun eigen ouders - met leegte?

We moeten het de leegte zo lastig mogelijk maken. Onderwijs is ‘zoeken naar de ziel’. Is dit alles te idealistisch? Socrates noch Simone Weil waren Don Quichotachtige idealisten. Ze gaven zelf onderwijs. Ze ploegden op rotsen, maar ze ploegden! En soms vinggen ze een glimp op van de platoonse tuin die ze voor ogen hadden! In de ontvouwing van de planten en het Licht daarover licht ook de ontvouwing van hun meesterschap op.

*Naar aanleiding van
Simone Weil (1997): Wachten op God.*